

รูปแบบการพัฒนาทูตศีลธรรมระดับชุมชน

A Model for Development of Local Moral Ambassadors

พระครูสารกิจประยุต¹ วิมลมาศ ปฐมวณิษฐกุล² และประสพสุข ฤทธิเดช³

Phrakru Sarakit Prayuth¹ Wimonmas Pathomwanichkul² and Prasopsook Rittidet³

สาขาวิชานวัตกรรมการพัฒนาท้องถิ่น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม¹

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม²

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม³

Corresponding author, E-mail : Phrakru@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยหลักเบญจศีล เบญจธรรมของชุมชนตำบลท่าสองคอน และแนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลัก เบญจศีล เบญจธรรมและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 2) พัฒนารูปแบบทูตศีลธรรมระดับชุมชน ตำบลท่าสองคอน 3) เพื่อขับเคลื่อน “ทูตศีลธรรมระดับชุมชน” ในพื้นที่วัดขุนพรหมดำริ ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคาม และ 4) ขยายผลรูปแบบทูตศีลธรรมระดับชุมชนสู่การสร้างชุมชนเครือข่ายทูตศีลธรรมในพื้นที่อื่น ๆ วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed method) คือการวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในระยะเวลาที่ 1 และ 3 ได้แก่ พุทธศาสนิกชนที่เข้าร่วมโครงการวัดวิถีพุทธ เปิดวัดอาทิตย์ ณ วัดขุนพรหมดำริ จำนวน 30 คน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ขยายผลในระยะเวลาที่ 4 พุทธศาสนิกชนที่เข้าร่วมโครงการวัดวิถีพุทธ เปิดวัดอาทิตย์ ณ วัดมหาชัย จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ รูปแบบการพัฒนาทูตศีลธรรมระดับชุมชน และแบบประเมินรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบทูตศีลธรรม ทดสอบความรู้ก่อนเรียน และหลังเรียน แบบวัดคุณสมบัติทูตศีลธรรมระดับชุมชน และแบบสังเกตพฤติกรรมศีลธรรมระดับชุมชน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอผลการวิจัยแบบตารางและการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า

1. การใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยหลักเบญจศีล เบญจธรรมของชุมชนตำบลท่าสองคอน และแนวทางการพัฒนาชุมชนตำบลท่าสองคอนตามหลัก เบญจศีล เบญจธรรมและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ผลการจัดสนทนากลุ่มชุมชนตำบลท่าสองคอน ได้ปฏิบัติตามหลักเบญจศีล และเบญจธรรม 5 ข้อ และสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 3 ท่วง 2 เงื่อนไข แต่มีปัญหาและอุปสรรคของบุคคลในการปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้วยหลักเบญจศีล และเบญจธรรม คือ ศีลข้อที่ 5 การดื่มสุราเด็กและเยาวชนถูกชักชวนจากเพื่อนลอกเลียนแบบจากสื่อสารมวลชน และผู้ปกครองปฏิบัติตนดื่มสุราและปฏิบัติตนไม่ดี คิดเป็นร้อยละ 83.33 ศีลข้อที่ 1 เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมชอบทรมาณสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 66.66 และศีลข้อที่ 2 ชุมชนยังมีการลักทรัพย์คิดเป็นร้อยละ 50.00 ในส่วนแนวทางที่ต้องการพัฒนาชุมชนตามหลัก เบญจศีล เบญจธรรมและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า 1) ชุมชนมีปัจจัยเอื้อคือมีวัดขุนพรหมดำริที่ได้จัดทำโครงการวัดวิถีพุทธ 2) ต้องการบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นทูตศีลธรรมระดับชุมชนทุกเพศทุกวัย คิดเป็นร้อยละ 100.00 และเป็นบุคคลที่มีลักษณะเป็นผู้ถ่ายทอดที่ดีโดยการเรียนรู้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้วยหลักเบญจศีล และเบญจธรรม คิดเป็นร้อยละ 83.33 3) ต้องเป็นบุคคลที่ต้องทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่บุคคลอื่นด้วยความเสียสละด้วยความเต็มใจร้อยละ 80.00 และ 4) ต้องผ่านการอบรมจากหลักสูตรที่วัดกำหนดให้ร้อยละ 76.66

2. ผลการพัฒนาในรูปแบบทูตศีลธรรมระดับชุมชนตำบลท่าสองคอน พบว่า รูปแบบทูตศีลธรรมระดับชุมชนมีความเหมาะสม 0.86 มืองค์ประกอบรูปแบบคือ 1) แนวคิดและทฤษฎีการสร้างรูปแบบ 2) คุณสมบัติของทูตศีลธรรมระดับชุมชน มีคุณสมบัติ 5 ประการ คือ T-Teacher ความเป็นครู A-Attitude มีเจตคติที่ดี K-Knowledge มีความรู้ ความเข้าใจ A-Awareness มีความตระหนักรู้ใน

การเป็นทูต B-Best การปฏิบัติหน้าที่ทูตให้ดีที่สุดที่สุด และ 3) กระบวนการถ่ายทอดรูปแบบทูตศีลธรรมระดับชุมชนด้วยหลักสูตรฝึกอบรม โดยหลักสูตรมีองค์ประกอบ คือ หลักการและเหตุผล วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เนื้อหา สื่อที่ใช้ และการประเมินผล 4) การทดลองใช้รูปแบบ และ 5) การประเมินผลรูปแบบ โดยใช้เครื่องมือคือแบบประเมินหลักสูตร

3. ผลการขับเคลื่อน ทูตศีลธรรมระดับชุมชนในพื้นที่วัดขุนพรหมดำริ ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ผู้ที่เข้ารับการอบรมตามรูปแบบทูตศีลธรรมระดับชุมชน จำนวน 30 คน โดยใช้เครื่องมือ แบบวัดคุณสมบัติทูตศีลธรรมระดับชุมชน แบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน แบบสังเกตพฤติกรรม และแบบสอบถามความพึงพอใจ โดยผ่านเกณฑ์ทุกคน มีคะแนนหลังเรียนมีคะแนนเพิ่มขึ้นทุกกลุ่ม และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบทูตศีลธรรมระดับชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน คือกิจกรรมการอบรม และการบริหารโครงการ ส่วนอยู่ในระดับมาก มีด้านความรู้ เนื้อหาการจัดการอบรม

4. ผลการใช้รูปแบบการขยายผลทูตศีลธรรมระดับชุมชน พบว่า ทูตศีลธรรมที่เข้ารับการอบรมจำนวน 20 คน มีความพึงพอใจต่อรูปแบบทูตศีลธรรมระดับชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แต่เมื่อพิจารณารายด้านมี 2 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุดคือ กิจกรรมการอบรม และการบริหารโครงการ ส่วนด้านความรู้ เนื้อหาการอบรมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : ทูตศีลธรรมระดับชุมชน ; หลักเบญจศีล และเบญจธรรม ; หลักแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ABSTRACT

This research aimed to 1) investigate application of the Sufficiency Economy Philosophy with the Five Precepts Principles in Ta Songkorn Community and seek guidelines for community development based on these principles; 2) develop a model for development of Ta Songkorn moral ambassadors; 3) try out the model for development of local moral ambassadors at Wat Khunprom Dumri, Tambon Ta Songkorn, Muang District, Maha Sarakham Province; and 4) implement the model and expand the network of moral ambassadors in other local areas. This mixed method of quantitative and qualitative research was conducted in 4 phases, with the target group for Phase 1 and 3 consisting of 30 Buddhist practitioners at Wat Khun Prom Dumri, and the other target group consisting of 20 practitioners participating in the implementation of the model. The instruments used in this study were a model for development of local moral ambassadors, a model evaluation form, a satisfaction questionnaire, a test for assessing knowledge before and after training, a form for determining characteristics of local moral ambassadors, and a moral behavior observation form. The statistics used in this study were mean, percentage, and standard deviation; and research results were presented in tables and descriptive analyses. Findings reveal that the target group apply the Five Precepts and Dharma principles in consistence with the 3 loops & 2 conditions of the sufficiency economy principles. Problems and constraints in observing the Fifth Precept (refraining from alcoholic drinks) were due to their friends' persuasion, imitating what is perceived in mass media, and parents' alcoholic drinking behavior (83.33%); in the First Precept (refraining from harming or killing lives), due to some children and youths' pleasure in killing and torturing animals (66.66 %); and in the Second Precept (refraining from stealing), as seen in some cases of thefts or stealing in the community (50.00 %). Regarding community development based on the Five Precepts & Dharma principles and the Sufficiency Economy, the study reveals the following suggestions: 1) the community has a supporting factor in having Wat Khunprom Dumri to organize the Buddhist-Oriented Sunday School

Project; 2) there should be local moral ambassadors of all ages and genders (100%); 3) the moral ambassadors should possess knowledge-transfer ability in the sufficiency economy and the Five Precepts & Dharma Principles (83.33%); 3) they must be role models for public services and willingness to sacrifice (80.00%); and 4) they must participate in the training program organized by the temple (76.66%).

2. The developed model was evaluated as being appropriate (0.86) and consists of the following elements: 1) Principles and Theories in Constructing a Model; 2) Five Characteristics of Local Moral Ambassadors: T-Teacher, A-Attitude, K-Knowledge, A-Awareness, and B-Best; 3) the training process for local moral ambassadors consists of five elements: Rationale, Vision, Missions, Objectives, Contents, Instructional Media, and Evaluation; 4) Implementation of the model; and 5) Model Evaluation using the program evaluation form.

3. Regarding the tryout of the model at Wat Khun Prom Dumri, Tambon Ta Songkorn, Muang District, Maha Sarakham Province, 30 participants of the training were assessed by using the evaluation form to determine characteristics of local moral ambassadors, a test for assessing participants' knowledge before and after the training, the behavior observation form, and the satisfaction questionnaire. The results showed that all the trainees passed the criteria with increased post-test achievement in every aspect of knowledge; and their overall satisfaction with the developed model was found at the highest level, with the following 2 specific aspects found at the highest level: training activities and project management, while knowledge and contents were determined at the high level.

4. Results of the model implementation at Wat Mahachai, a temple in another local area, reveal that the overall satisfaction of the participants was found at the highest level; two specific aspects, activities and project management were found at the highest level while the knowledge and contents were determined at the high level of satisfaction.

Keywords : Moral Ambassadors ; Five Precepts ; Rules of Morality ; the Five Ennobling Virtues ; Virtues Enjoined by the Five Precepts ; Sufficiency Economy

บทนำ

จากยุทธศาสตร์การพัฒนานโยบายสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัยให้มีภูมิคุ้มกันเพื่อเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงมีสติปัญญาที่รอบรู้ มีจิตใจที่สำนึกในคุณธรรมจริยธรรมมีความเพียรรู้คุณค่าความเป็นไทย มีโอกาสและสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตควบคู่กับการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมในสังคมและสถาบันทางสังคมให้เข้มแข็ง เอื้อต่อการพัฒนาคนรวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็ง สามารถสร้าง

ภูมิคุ้มกันให้คนในชุมชน เป็นพลังทางสังคมในการพัฒนาประเทศรวมถึงการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนนำค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีงามของไทยเป็นฐานในการพัฒนานโยบายสังคม การเสริมสร้างความเข้มแข็งของการปมเพาะให้คนมีศีลธรรมคุณธรรมจริยธรรมในวิถีชีวิต พื้นฟูวัฒนธรรมที่ดีและนำคุณค่าอันดีงามของครอบครัวไทย อาทิ ความเอื้ออาทรและการเป็นเครือญาติมาใช้ในวิถีชีวิตควบคู่กับการปลูกฝังศีลธรรม คุณธรรมจริยธรรม เพื่อถ่ายทอดให้รู้จักการใช้ปัญญาในทางที่ถูกต้องและมีจิตสำนึกในการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมที่จะมีผลกระทบต่อระเบียบแนวทางวัฒนธรรม ตลอดจนการปลูกฝังศีลธรรมคุณธรรมจริยธรรมเพื่อถ่ายทอดให้รู้จักการใช้ปัญญาเป็นพลัง

ทางสังคมที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคม

ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เป็นชุมชนแห่งหนึ่งที่เปิดรับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นชุมชนชนบทอยู่ห่างตัวเมืองมหาสารคามเพียง 7 กิโลเมตร ซึ่งแต่เดิมนั้นเป็นชุมชนชนบทที่ใช้ชีวิตแบบยึดถือตามแนวทางของพระพุทธศาสนาเป็นหลัก และยึดศีล 5 ตลอดทั้งใช้ขนบธรรมเนียมประเพณีในการประกอบอาชีพ ให้ความเคารพต่อผู้อาวุโส และพระสงฆ์ จึงทำให้สังคมในตำบลท่าสองคอนมีความสุข แต่เมื่อสังคมของตำบลท่าสองคอนได้รับผลพวงมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 - 7 ก็ทำให้สังคมตำบลท่าสองคอนมีลักษณะใกล้เคียงความเป็นเมือง (Urbanization) คอนข้างสูง เมื่อความเป็นเมืองขยายตัวจึงเป็นเหตุผลสำคัญที่นำพาตำบลท่าสองคอนเข้าสู่กระแสโลกาภิวัตน์ และต้องเผชิญวิกฤตต่างๆ หลายด้าน อาทิ ด้านสิ่งแวดล้อม และปัญหาสังคม ฯลฯ วิกฤตต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นล้วนโยงใยถึงกันเป็นลูกโซ่ เป็นปัจจัยเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน เมื่อเกิดวิกฤตขึ้นในด้านใดด้านหนึ่งของชุมชน นั้นหมายถึงว่า ผลพวงจากวิกฤตนั้นย่อมกระทบต่อระบบในชุมชนนั้นด้วย โดยได้รับค่านิยมต่างๆ ที่เป็นสังคมเมืองเข้ามา ก็ทำให้สังคมในหมู่บ้านได้เปลี่ยนไป ลูกหลานก็ย้ายถิ่นฐานไปประกอบอาชีพในถิ่นอื่น สังคมเมืองได้เริ่มเข้ามาสู่ตำบลท่าสองคอน จึงได้กลายเป็นสังคมกึ่งชนบทกึ่งสังคมเมือง ศีลธรรมได้เริ่มเลือนหายไปเนื่องจากผู้คนหันมาเลี้ยงชีพไม่มีเวลาดูแลบุตรหลานไม่มีเวลามารักษา ศีลตามประเพณีที่เคยปฏิบัติมา มีปัญหาเกิดขึ้นต่าง ๆ มากมาย เช่น ปัญหาครอบครัวจากการดื่มสุรา วัยรุ่นห่างศีลธรรม ปัญหา ยาเสพติด และปัญหาทะเลาะวิวาท เป็นต้น

วัดขุนพรหมดำริ ซึ่งเป็นวัดประจำชุมชนได้ตระหนักถึงวิกฤตต่างๆ ดังกล่าวจึงได้จัดโครงการทางพุทธศาสนา โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนและทุกภาคส่วน ได้นำค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีงามของไทยเป็นฐานในการพัฒนาตนและสังคม มีโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของการบ่มเพาะให้คนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ในวิถีชีวิตฟื้นฟูวัฒนธรรมที่ดี และนำคุณค่าอันดีงามของครอบครัวไทย อาทิ ความเอื้ออาทรและการเป็นเครือญาติมาใช้ในวิถีชีวิต ควบคู่กับการปลูกฝังศีลธรรมคุณธรรม จริยธรรมเพื่อถ่ายทอดให้รู้จักการใช้ปัญญาในทางที่ถูกต้อง และ

มีจิตสำนึกในการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมที่จะมีผลกระทบต่อการเบี่ยงเบนทางวัฒนธรรม ซึ่งในปัจจุบัน วัดขุนพรหมดำริได้รับคัดเลือกให้เป็นวัดในโครงการวัดวิถีพุทธเฉลิมพระเกียรติ เป็นวัดหนึ่งในจำนวนหนึ่งร้อยยี่สิบวัดทั่วประเทศ ทั้งนี้โดยมีกิจกรรมนำพาพุทธศาสนิกชนได้ทำวัตรสวดมนต์ ปฏิบัติธรรม ฟังธรรมทุกวันอาทิตย์

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าโครงการเปิดวัดวันอาทิตย์ของวัดขุนพรหมดำริจะดำเนินมาไต่ระยะหนึ่งและให้ประสิทธิผลเป็นที่น่าพอใจในระดับหนึ่งแล้วก็ตาม ผู้วิจัยซึ่งอยู่ในสถานะเจ้าอาวาสยังคงมีปณิธานที่ต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธศาสนิกชน ผู้ปฏิบัติธรรมให้สามารถดำรงอยู่ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้ด้วยการใช้หลักการปฏิบัติตนด้วยเบญจศีล เบญจธรรม ศีลธรรม และมีวัตรปฏิบัติที่ดีตามหลักพุทธมามกะ ตลอดจนหมั่นนำเอาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต ซึ่งจะทำให้ชาวบ้านในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งในด้านจิตใจ เศรษฐกิจ และความเป็นอยู่

กระบวนการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าว ผู้วิจัยได้บูรณาการมาจากหลายแนวคิด โดยมีแนวคิดหลักมาจากเรื่อง การพัฒนารูปแบบ ของประสิทธิ์ เขียวศรี แนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แนวคิดตามหลักพุทธธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ. ปยุตฺโต). [6] โดยผู้วิจัยได้ประมวลความรู้แนวคิดทฤษฎีทั้งหมดออกมาเป็น TAKAB Model คือมี T-Teacher ความเป็นครู A-Attitude มีเจตคติที่ดี K-Knowledge มีความรู้ ความเข้าใจ A-Awareness มีความตระหนักในการเป็นพุทธ B-Best การปฏิบัติหน้าที่พุทธให้ดีที่สุดซึ่งเป็นคุณสมบัติของพุทธศีลธรรม ซึ่งจะนำมาพัฒนาเป็นหลักสูตรการอบรมพุทธศีลธรรม ได้แก่ หลักเบญจศีล เบญจธรรม รวมถึงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้วย เพื่อการนำไปถ่ายทอดให้กับชุมชนโดยใช้ความสัมพันธในชุมชนซึ่งพุทธศีลธรรมนี้จะต้องเป็นผู้มีทักษะการถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่จะถ่ายทอดอย่างถูกต้อง เป็นแบบอย่างที่ดี (Role model) ปฏิบัติตนได้ถูกต้องเหมาะสมตามวัตรปฏิบัติที่ถูกต้องงดงาม และสร้างเสริมบริบทที่ดีในการดำเนินชีวิตที่ดีในชุมชน เพราะบุคคลที่รักษา ศีล 5 ก็ย่อมได้ชื่อว่าเป็นบุคคลที่มีความพอเพียง กล่าวคือการรักษาศีล ไม่เพียงเป็นการรักษาความเป็นปกติของความเป็นมนุษย์ หรือเพื่อรักษาภวเกณฑ์ ในการอยู่ร่วมกันในสังคมเอาไว้

เท่านั้น แต่ยังเป็น การให้ทานที่มีคุณค่ายิ่งกว่าการให้วัตถุใดๆทั้งสิ้น เพราะในขณะที่ใครคนหนึ่งรักษาศิลปะทุกชีวิตจะได้รับประโยชน์อันมหาศาลนั่นคือได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินทันที กล่าวคือ เมื่อเรารักษาศิลปะข้อที่ 1 คือ ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ย่อมได้ชื่อว่า ให้ชีวิต ให้ความปลอดภัยแก่ชีวิต ของสรรพสัตว์ทั้งหลาย เป็นการให้สิ่งที่สูงค่ายิ่งกว่าทรัพย์สินใดๆ เมื่อเรารักษาศิลปะข้อที่ 2 คือ ไม่ลักทรัพย์ ย่อมได้ชื่อว่า ให้ความปลอดภัยแก่ทรัพย์สินของผู้อื่น เป็นการให้ฐานะความเป็นอยู่อันมั่นคง เมื่อเรารักษาศิลปะข้อที่ 3 คือ ไม่ประพฤตินอกใจคน ย่อมได้ชื่อว่า ให้ความสุข ให้ความปลอดภัย แก่บุตร ธิดา ภรรยา สามีของผู้อื่น เป็นการให้ความคุ้มครองแก่สถาบันครอบครัวอย่างดีที่สุด เมื่อเรารักษาศิลปะข้อที่ 4 คือ ไม่กล่าวคำเท็จ ย่อมได้ชื่อว่า ให้ความจริงแก่ผู้อื่น ทำให้เกิดความ สบายใจในการดำเนินชีวิต โดยไม่ต้องหวาดระแวงซึ่งกันและกัน เมื่อเรารักษาศิลปะข้อที่ 5 คือ ไม่ดื่มสุราเมรัย ย่อมได้ชื่อว่า ให้ความปลอดภัยแก่ทุกสิ่ง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความต้องการศึกษารูปแบบการพัฒนาพุทธศิลปธรรมระดับชุมชน เพื่อให้เป็นนวัตกรรมทางสังคมที่สร้างประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ให้เป็นบุคคลมีความรู้ความสามารถ ผสานกับความมีหลักเบญจศีลหลักเบญจธรรม และรวมถึงแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสุขในการดำรงชีวิตท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกในยุคปัจจุบัน ตลอดจนมีความสามารถในการถ่ายทอดวัตรปฏิบัติดังกล่าวให้แก่ผู้อื่นได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน เป็นการพัฒนาชุมชนและพัฒนาประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยหลักเบญจศีล เบญจธรรมของชุมชนตำบลท่าสองคอน และแนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลัก เบญจศีล เบญจธรรมและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อพัฒนารูปแบบพุทธศิลปธรรมระดับชุมชน ตำบลท่าสองคอน
3. เพื่อขับเคลื่อน “พุทธศิลปธรรมระดับชุมชน” ในพื้นที่วัดขุนพรหมดำริ ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
4. เพื่อขยายผลรูปแบบพุทธศิลปธรรมระดับชุมชนสู่การสร้างชุมชน

เครือข่ายพุทธศิลปธรรมในพื้นที่อื่นๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาพุทธศิลปธรรมระดับชุมชน ใช้ระเบียบแบบแผนงานวิจัย โดยมีวิธีการดำเนินการออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

1. การวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาการใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยหลักเบญจศีล เบญจธรรมของชุมชนตำบลท่าสองคอน และแนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลัก เบญจศีล เบญจธรรม และแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
2. การวิจัยระยะที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบพุทธศิลปธรรมระดับชุมชนตำบลท่าสองคอน
3. การวิจัยระยะที่ 3 เพื่อขับเคลื่อน “พุทธศิลปธรรมระดับชุมชน” ในพื้นที่วัดขุนพรหมดำริ ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
4. การวิจัยระยะที่ 4 เพื่อขยายผลรูปแบบพุทธศิลปธรรมระดับชุมชนสู่การสร้างชุมชนเครือข่ายพุทธศิลปธรรมในพื้นที่อื่น ๆ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. ระยะที่ 1 ศึกษาการใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยหลักเบญจศีล เบญจธรรมของชุมชนตำบลท่าสองคอน และแนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลัก เบญจศีล เบญจธรรมและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

1.1 พฤติกรรมตามหลักเบญจศีลเบญจธรรมข้อที่ 1 ที่สอดคล้องตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนตำบลท่าสองคอน พบว่า ชุมชนได้ปฏิบัติตนในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้หลักธรรมเป็นแนวทางปฏิบัติ คือ ศีลข้อที่ 1 ปาณาติบาตา เวรมณี คือการไม่เบียดเบียนต่อชีวิตผู้อื่น ซึ่งหากพิจารณาในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (3 ท่วง) คือการดำรงชีวิตด้วยความพอเพียง ไม่เบียดเบียน และมีเงื่อนไขที่เป็นตัวกำกับพฤติกรรม (2 เงื่อนไข) คือ สร้างความสุขให้สังคม โดยมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีคือความมีเมตตา เราจะนำมาประพฤติปฏิบัติประจำวัน เพียงตั้งใจแน่วแน่ว่าวันนี้เริ่มต้นวันแรกครอบครัวเราจะถือศีลข้อที่ 1 อย่างเคร่งครัด โดยไม่ ฆ่าสัตว์ ไม่ทรมานสัตว์ ไม่รังแกสัตว์ ไม่เบียดเบียนสัตว์ ไม่ว่าจะเป็นสัตว์เล็กสัตว์

ใหญ่ โดยเจตนาหรือไม่เจตนา หรือการฆ่ามนุษย์โดยผลิตสารเคมีต่างๆ ในปัจจุบันนี้ มีมากขึ้น เช่น การใช้ปุ๋ยเคมีเร่งพืชผักผลไม้ ใช้สารฆ่าแมลง ผสมลงในดินเพื่อกันแมลงไม่ให้มาเจาะกินผักผลไม้ ซึ่งมีอันตรายต่อผู้บริโภคมาก การใช้ฟอมาลดีไฮด์ (Formaldehyde) กาวผสมลงในไม้ทำฟอร์นิเจอร์ใช้ในบ้านเรือน สารนี้กระจายออกมา ผู้อาศัยสูดดมเข้าไปทุกวัน ก่อเกิดมะเร็งได้ พฤติกรรมเหล่านี้ล้วนผิดศีลข้อ 1 เช่นกัน

1.1.1 การใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตด้วยหลักเบญจศีลข้อที่ 2 อทินนาทานา เวรมณี งดเว้นจากการถือเอาของที่เจ้าของมิได้ให้ คือชุมชนมีการปฏิบัติตนอย่างไรโดยไม่ให้มีการลักทรัพย์ หรือไม่ถือเอาทรัพย์สินของผู้อื่น รวมถึงมีการใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร ด้วยหลักศีลข้อที่ 2 พบว่า การรักษาศีลข้อนี้ไม่ใช่เฉพาะการไม่ลักขโมยเท่านั้น ยังครอบคลุมในการกระทำการเบียดเบียน ปล้นฆ่า ทำลายบ้านเรือนผู้อื่นให้เสียหาย เบียดเบียนเอาเปรียบ ผู้ที่ต่ำกว่าตน ถ้าใช้สติสัมปชัญญะครองศีลข้อที่ 2 ให้บริสุทธิ์ได้ตลอดวันตลอดคืน อาณิสสผลบุญที่ได้รับย่อมส่งผลบุญในปัจจุบัน คือ ตนเองจะได้รับความสุขความเจริญ ซึ่งหากพิจารณาในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (3 ห่วง) คือการดำรงชีวิตด้วยความพอเพียงไม่เบียดเบียน น้อยโกง ลักขโมย ฉกชิงวิ่งราว และมีเงื่อนไขที่เป็นตัวกำกับพฤติกรรม (2 เงื่อนไข) คือ ความพอประมาณ การประกอบอาชีพสุจริตโดยมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีคือ คือมีความพอใจในสิ่งที่ตนมี

1.1.2 การใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตด้วยหลักเบญจศีลข้อที่ 3 มาเมสฺสุมิจจาจารา เวรมณี คือ การงดเว้นจากการประพฤติดิถีในกามทั้งหลาย คือชุมชนมีการปฏิบัติตนอย่างไรโดยไม่ให้มีการล่วงประเวณี หรือคนในปกครองของผู้อื่น รวมถึงมีการใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร ด้วยหลักศีลข้อที่ 3 พบว่า การประพฤติดิถีในการเสพกามคุณ ได้แก่ ชายหรือหญิงที่ประพฤติก่อล่วงประเวณีหรือหญิง ที่มีใจสามีหรือภรรยาของตน ซึ่งขณะนี้เป็นปัญหาต่อสังคมมากด้วยเหตุแห่งการละเมิดศีลข้อที่ 3 นี้ บุคคลนั้นจะมีแต่ความทุกข์ทั้งกายและใจ หากความซื่อสัตย์จากผู้ใดไม่ได้ เพราะตนเองไม่มีความซื่อสัตย์ต่อ ครอบครัว เมื่อตายแล้วเกิดใหม่ก็จะต้องรับกรรมคือเป็นผู้ที่มีจิตใจวิปริตผิดเพี้ยน ถ้าครองศีลข้อ 3 ให้บริสุทธิ์ผุดผ่องทั้งวัน

ทั้งคืนผลบุญได้เห็นทันตา คือครอบครัวจะมีแต่รอยยิ้ม รักใคร่ปรองดอง ซึ่งหากพิจารณาในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (3 ห่วง) คือการดำรงชีวิตด้วยความพอเพียง ไม่ล่วงประเวณีบุตรธิดาหรือภรรยาบุคคลอื่น และมีเงื่อนไขที่เป็นตัวกำกับพฤติกรรม (2 เงื่อนไข) คือ ความพอประมาณ การสำรวมในกามคุณโดยมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีคือ มีความปรองดองให้เกียรติบุคคลอื่นรู้จักหักห้ามความอยากของตน

1.1.3 การใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตด้วยหลักเบญจศีลข้อที่ 4 มุสาวทา เวรมณี คือ การงดเว้นจากการพูดเท็จ คือชุมชนมีการปฏิบัติตนอย่างไรโดยไม่ให้มีการกล่าวมุสา พูดโกหก พูดล้อเสียด หรือพูดคำหยาบ รวมถึงมีการใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร ด้วยหลักศีลข้อที่ 4 พบว่า ตนเองหรือใช้วานให้ผู้อื่นมุสา และการพูดไม่หยาบคาย 2 ฝ่ายแตกแยกกันการกล่าวคำหยาบ ได้แก่ การด่าทอนินทา ว่าร้าย ใช้วาจาสาปแช่ง ให้ผู้อื่นเดือดร้อนด้วยคำพูดของตน ซึ่งหากพิจารณาในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (3 ห่วง) คือการดำรงชีวิตด้วยความพอเพียง ไม่กล่าวเท็จบุคคลอื่น และมีเงื่อนไขที่เป็นตัวกำกับพฤติกรรม (2 เงื่อนไข) คือ ความพอประมาณ กล่าวแต่คำสัจ โดยไม่มัวมึนคั่งกันในตัวที่ดีคือ ต้องครองสติให้เว้นจากการกล่าวเท็จ

1.1.4 การใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตด้วยหลักเบญจศีลข้อที่ 5 สุราเมรัยมัชฌมาทัญญูนา เวรมณี คือ การเว้นจากเหตุเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ได้แก่ การดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัย คือชุมชนมีการปฏิบัติตนอย่างไรโดยไม่ให้มีการดื่มสุราเมรัย หรือเครื่องหมักดองของเมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานที่ราชการ เช่น โรงเรียน วัด รวมถึงมีการใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร ด้วยหลักศีลข้อที่ 5 พบว่าโทษของการดื่มสุราและน้ำเมาต่าง ๆ นั้น เมื่อดื่มอยู่เสมอ ๆ ดื่มมากขึ้น ย่อมทำให้ สุขภาพร่างกายเสื่อมโทรม ขาดสติ ซึ่งหากพิจารณาในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (3 ห่วง) คือการดำรงชีวิตด้วยความพอเพียง คือใช้จ่ายอย่างประหยัดคือไม่นำเงินไปซื้อสุราหรือเครื่องดื่มมึนเมา ไม่เบียดเบียนตนเองคือไม่นำสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์เข้าสู่ร่างกาย และมีเงื่อนไขที่เป็นตัวกำกับพฤติกรรม (2 เงื่อนไข) คือ ความพอประมาณ การดำรงตนอยู่ในความไม่ประมาทโดยมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีคือ การมีสติสัมปชัญญะอยู่เสมอ

1.2 ปัญหาและอุปสรรคของบุคคลในการปฏิบัติตน

ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้วยหลักเบญจศีลเบญจธรรม
ผลการวิจัยพบว่า บุคคลมีปัญหาและอุปสรรค
ในการปฏิบัติตนตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรม ดังนี้

1.2.1 ปัญหาด้านการปฏิบัติตนตามแนวคิด
เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักเบญจศีล และเบญจธรรม พบว่า การ
ปฏิบัติศีลห้า ข้อที่ยากต่อการปฏิบัติคือ ศีลข้อที่ 5 ห้ามดื่มสุรา
ยาเสพติด มากที่สุดในกลุ่มเยาวชนจะได้รับการชักชวนจากเพื่อน
มากที่สุด นอกจากนี้ยังเห็นตัวอย่างจากพ่อแม่ หรือแม้แต่ครู
อาจารย์เองก็ดื่มให้เยาวชนได้เห็นเป็นตัวอย่าง มีผู้ตอบจำนวน
25 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 รองลงมาคือ ศีลข้อที่ 1 ห้ามฆ่า
หรือทรมานสัตว์ มีผู้ตอบจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 66.66
และน้อยที่สุดคือ ศีลข้อที่ 2 ห้ามลักทรัพย์ มีผู้ตอบ 15 คน คิด
เป็นร้อยละ 50.00 ทั้งนี้เป็นเพราะในบางครั้งเมื่อเพื่อนบ้านที่สนิท
กันไม่อยู่ก็จะเข้าไปเก็บพืชผักสวนครัวในจำนวนที่เล็กน้อยโดย
มิได้ออกกล่าวก่อน

1.2.2 ชุมชนมีแนวทางการถ่ายทอดแนวคิด
เศรษฐกิจพอเพียง ด้วยหลักเบญจศีล เบญจธรรมจะใช้วิธีการ
อย่างไร พบว่า ชุมชนมีความเห็นว่าเป็นสถานปฏิบัติธรรม
อยู่แล้วซึ่งมีความพร้อมทั้งสถานที่ได้แก่วัดขุนพรหมดำริ และ
พระวิปัสสนากรรมฐานซึ่งก็คือพระครูสารกิจประยุต ซึ่งวัดขุน
พรหมดำริได้รับคัดเลือกให้เป็นวัดในโครงการวัดวิถีพุทธ
เฉลิมพระเกียรติ เป็นวัดหนึ่งในจำนวนหนึ่งร้อยยี่สิบวัดทั่ว
ประเทศ ทั้งนี้โดยมีกิจกรรมนำพาพุทธศาสนิกชนได้ทำวัตรสวด
มนต์ ปฏิบัติธรรม ฟังธรรมทุกวันอาทิตย์ อยู่แล้วน่าจะเป็น
หนทางในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง
สร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ชุมชน อีกทั้งจะเป็นการส่งเสริมให้สถาบัน
ทางสังคมมีความเข้มแข็ง และเป็นพลังต่อการพัฒนาประเทศใน
ลำดับต่อไป สมควรที่จะมีการพัฒนาหลักสูตรการอบรมคนให้
เป็นแบบอย่างแก่สังคมได้เป็นอย่างดี และเมื่อสอบถามความคิดเห็น
ของผู้ร่วมสนทนาทั้งหมด ทุกคนมีความเป็นไปในแนวทาง
เดียวกัน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 100.00

1.2.3 บุคคลที่จะถ่ายทอดแนวคิดเศรษฐกิจพอ
เพียง ด้วยหลักเบญจศีล เบญจธรรมควรมีคุณสมบัติอย่างไร
ผลการวิจัยพบว่า บุคคลที่จะถ่ายทอดแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
ด้วยหลักเบญจศีล เบญจธรรมควรมีคุณสมบัติ ดังนี้ เมื่อคิดเป็น
คำร้อยละ ทุกคนเห็นว่า คุณสมบัติข้อแรกของคนที่เข้ามาเป็น

ทูตศีลธรรมระดับชุมชนนั้นควรมีทุกเพศทุกวัยเพราะคนในวัย
เดียวกันจะมีการชักจูงและการพูดคุยกันได้ดีเป็นดั่งเหมือนเพื่อน
ชวนเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 100.00 2. มีลักษณะเป็นผู้ถ่ายทอดที่
ดีคือเป็นครูที่ดี มีเสนอข้อคิดเห็นในข้อนี้จำนวน 27 คน คิดเป็น
ร้อยละ 90.00 3. ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในแนวคิด
เศรษฐกิจพอเพียง ด้วยหลักเบญจศีล เบญจธรรม อย่างถ่องแท้
มีเสนอข้อคิดเห็นในข้อนี้จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33
4. ควรทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี คือเป็นผู้ที่ดำรงอยู่ในหลักของ
เบญจศีล และเบญจธรรมพร้อมทั้งเป็นผู้ที่มีความพอเพียงในตน
มีเสนอข้อคิดเห็นในข้อนี้จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33
5. เป็นผู้ที่มีเจตคติที่ดี คือจะต้องมีความเชื่อมั่นว่าหลักเบญจศีล
และเบญจธรรมจะสามารถพัฒนาบุคคลและสังคมไปในทางที่ดี
ได้ มีเสนอข้อคิดเห็นในข้อนี้จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33
6. ต้องเป็นบุคคลที่มีความตระหนักในหน้าที่ของตน คือมีหน้าที่
ถ่ายทอดความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงด้วยหลักเบญจศีลและ
เบญจธรรม อยู่เสมอรวมถึงตระหนักว่าตนต้องทำตนให้เป็นแบบ
อย่างแก่บุคคลอื่นอยู่เสมอ มีเสนอข้อคิดเห็นในข้อนี้จำนวน 24
คน คิดเป็นร้อยละ 80.00 7. จะต้องเป็นบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่ให้
ดีที่สุด มีเสนอข้อคิดเห็นในข้อนี้จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ
80.00 เท่ากัน 8. เป็นผู้ที่มีความเสียสละ 9. ต้องสมัครเข้ามาด้วยความ
เต็มใจ และ 10. ต้องผ่านการอบรมจากหลักสูตรที่วัด
กำหนดเท่านั้น มีเสนอข้อคิดเห็นในข้อนี้จำนวน 23 คน คิดเป็น
ร้อยละ 76.66

1.2.4 มีปัจจัยใดบ้างที่จะสนับสนุนให้คนใน
ชุมชนตำบลท่าสองคอนปฏิบัติตนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
ด้วยหลักเบญจศีล เบญจธรรม ผลการวิจัย 1) การเอาผิดทาง
กฎหมายอย่างจริงจัง มีเสนอข้อคิดเห็นในข้อนี้จำนวน 28 คน
คิดเป็นร้อยละ 93.33 และ 2) รู้จักควบคุม และหักห้ามใจตนเอง
เพราะ ศีลเป็นสิ่งที่ควบคุมความประพฤติของมนุษย์ ไม่ให้ตก
เป็นทาสของกิเลสตัณหาที่จะนำพามนุษย์ไปสู่ความทุกข์ มีเสนอ
ข้อคิดเห็นในข้อนี้จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33

1.2.5 ควรใช้วิธีการถ่ายทอดและเผยแพร่ไปสู่
ชุมชนอื่น ๆ อย่างไร

ผลการวิจัยพบว่า การที่จะขยายเครือข่ายหรือ
การถ่ายทอดไปสู่ชุมชนอื่นนั้นเป็นเรื่องที่ทำได้ยากเพราะเป็น
ลักษณะของการพัฒนาคนและต้องใช้เวลา ดังนั้นจึงต้องค่อย

ขยายไปในพื้นที่ที่มีความใกล้เคียงกันเสียก่อน เช่นขยายไปในตัวเมืองมหาสารคาม เช่นวัดมหาชัย เป็นต้น เพราะเป็นวัดที่มีความพร้อมทั้งด้านสถานที่ในการจัดอบรมและมีพระวิปัสสนากรรมฐานอยู่แล้วเพียงแต่นำหลักสูตรที่ได้ไปใช้ และถ้าได้ผลก็ค่อยๆ ขยายไปในพื้นที่อื่นๆ ในจังหวัดมหาสารคามหรือถ้าจังหวัดอื่นมีความสนใจก็สามารถนำไปดำเนินการได้ เมื่อคิดเป็นค่าใช้จ่ายพบว่า มีเสนอขอคิดเห็นในข้อนี้จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ทุกคนมีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกันทั้งหมด

1.2.6 ข้อเสนอแนะ ผลการวิจัยพบว่า 1. ในการจัดทำหลักสูตรการอบรมควรทำให้มีความแตกต่างระหว่างเยาวชน กับผู้ใหญ่ เพราะความยากง่ายจะมีความแตกต่างกัน มีเสนอขอคิดเห็นในข้อนี้จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 90.00 2. บททดสอบก็ควรจะมีการทบทวนหรือการทดสอบก่อนการอบรม และหลังอบรม มีเสนอขอคิดเห็นในข้อนี้จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 3. ระยะเวลาที่ควรขึ้นอยู่กับการวัดจะเห็นสมควร มีเสนอขอคิดเห็นในข้อนี้จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 80.00

2. การวิจัยระยะที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบทศศีลธรรมระดับชุมชน ตำบลท่าสองคอน

ผลการศึกษาดำเนินชีวิตด้วยหลักปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรม พบว่าบุคคลที่จะถ่ายทอดแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยหลักเบญจศีล เบญจธรรมควรมีคุณสมบัติ ดังนี้ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยการแยกแยะประเด็น และจัดกลุ่มเนื้อหา พบว่า ทศศีลธรรมระดับชุมชนนั้นควรมีทุกเพศทุกวัย มีลักษณะเป็นผู้ถ่ายทอดที่ดีคือเป็นครูที่ดี ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยหลักเบญจศีลเบญจธรรม อย่างถ่องแท้ ควรทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี คือเป็นผู้ที่ดำรงอยู่ในหลักของเบญจศีล และเบญจธรรมพร้อมทั้งเป็นผู้ที่มีความพอเพียงในตน เป็นผู้ที่มีเจตคติที่ดี คือจะต้องมีความเชื่อมั่นว่าหลักเบญจศีลและเบญจธรรมจะสามารถพัฒนาบุคคลและสังคมไปในทางที่ดีได้ ต้องเป็นบุคคลที่มีความตระหนักในหน้าที่ของตน คือมีหน้าที่ถ่ายทอดความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงด้วยหลักเบญจศีลและเบญจธรรม อยู่เสมอรวมถึงตระหนักว่าตนเองต้องทำตนให้เป็นแบบอย่างแก่บุคคลอื่นอยู่เสมอ จะต้องเป็นบุคคล

ที่ปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุด เป็นผู้ที่มีความเสียสละ ต้องสมัครเข้ามาด้วยความเต็มใจ และต้องผ่านการอบรมจากหลักสูตรที่วัดกำหนดเท่านั้น

2.1 ผลจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การพัฒนารูปแบบทศศีลธรรมระดับชุมชน ประกอบด้วยปัจจัยหลักที่เกี่ยวข้อง 5 ประการ โดยกำหนดเป็นคุณสมบัติทศศีลธรรมระดับชุมชน คือ T-Teacher ความเป็นครู A-Attitude มีเจตคติที่ดี K-Knowledge มีความรู้ ความเข้าใจ A-Awareness มีความตระหนักในการเป็นทศ B-Best การปฏิบัติหน้าที่ทศให้ดีที่สุด

พบว่า การพัฒนารูปแบบทศศีลธรรมระดับชุมชน ประกอบด้วยปัจจัยหลักที่เกี่ยวข้อง 5 ประการ โดยกำหนดเป็นคุณสมบัติทศศีลธรรมระดับชุมชน คือ T-Teacher ความเป็นครู A-Attitude มีเจตคติที่ดี K-Knowledge มีความรู้ ความเข้าใจ A-Awareness มีความตระหนักในการเป็นทศ และ B-Best การปฏิบัติหน้าที่ทศให้ดีที่สุด

2.2 ปัจจัยกระบวนการพัฒนา ประกอบด้วย การฝึกอบรม (Training) โดยมีกิจกรรมตามหลักสูตรที่ได้จัดทำขึ้นโดยมีหลักสูตรหลักสูตรอบรมทศศีลธรรมระดับชุมชน วัดชุมชนพรหมดำริ สำหรับ กลุ่มข้าราชการเกษียณ กลุ่มข้าราชการ ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน โดยจัดกิจกรรม 5 วัน 4 คืน และ หลักสูตรทศศีลธรรมระดับชุมชนสำหรับเยาวชนจัดอบรมสูงสุด 3 วัน 2 คืน

2.3 ปัจจัยผลผลิต ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 1 องค์ประกอบ คือ หลักสูตรทศศีลธรรมระดับชุมชน

3. การวิจัยระยะที่ 3 เพื่อขับเคลื่อน “ทศศีลธรรมระดับชุมชน” ในพื้นที่วัดชุมชนพรหมดำริ ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคาม

จากรูปแบบทศศีลธรรมระดับชุมชน ในระยะที่ 2 ผู้วิจัยได้นำมาใช้กับอาสาสมัครทศศีลธรรมระดับชุมชน จำนวน 30 คน ได้มาด้วยความสมัครใจ ได้แก่ กลุ่มข้าราชการเกษียณ กลุ่มข้าราชการประจำ ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน และเยาวชน ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของผู้รับการอบรมทศศีลธรรมระดับชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้รับการอบรมมีความพึงพอใจ ด้านกิจกรรมการอบรม

มากที่สุดซึ่งมีค่าระดับความพึงพอใจมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 รองลงมาได้แก่ ด้านการบริหารโครงการ อยู่ในระดับมากที่สุด ที่เฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 และด้านความรู้ เนื้อหา การจัดโครงการ อยู่ในระดับ มาก ที่เฉลี่ยเท่ากับ 4.49 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61

4. ระยะที่ 4 การขยายผลการใช้รูปแบบการพัฒนาชุด ศิลธรรมระดับชุมชน

จากการทดลองใช้รูปแบบชุดศิลปธรรมระดับชุมชน ตำบลท่าสองคอน ผู้วิจัยได้นำไปขยายผลที่วัดมหาชัย ตำบลตลาด อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม โดยมีผู้ให้ความสนใจ เข้ารับการอบรมชุดศิลปธรรมระดับชุมชน จำนวน 20 คน โดยเป็น กลุ่มข้าราชการเกษียณ กลุ่มข้าราชการประจำ ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน และเยาวชน โดยผู้วิจัยได้แจกแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมชุดศิลปธรรมระดับชุมชน ซึ่งมีผลจากการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมชุดศิลปธรรมระดับชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.56 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจ ต่อด้านกิจกรรมการอบรม มากที่สุดซึ่งมีค่าระดับความพึงพอใจมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.53 รองลงมาได้แก่ ด้านการบริหารโครงการ อยู่ในระดับมากที่สุด ที่เฉลี่ยเท่ากับ 4.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.52 และด้านความรู้ เนื้อหาการจัดโครงการ อยู่ในระดับ มาก ที่เฉลี่ยเท่ากับ 4.49 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.64

จากทดลองใช้ TAKAB model ในระยะที่ 3 และการขยายผลในระยะที่ 4 พบว่า ค่าความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 และในระยะขยายผล ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.56 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าหลักสูตร TAKAB model มีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการพัฒนาชุดศิลปธรรมระดับบุคคลและชุมชน

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบเป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งว่า ในการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นได้ให้ความสำคัญกับทุกเพศทุกวัยใช้หลักเบญจศีลและเบญจธรรมในการพัฒนาชุมชนที่สอดคล้องกับพระราชธรรม (ประยุทธ์ ปยุตโต). [6] เห็นว่า ศีล คือความมีระเบียบในการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมสังคม พุดให้เข้าใจง่ายยิ่งขึ้น ความมีวินัยและการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ กติกาในการอยู่ร่วมกันเพื่อให้มีความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม ชีวิต และสังคมจะได้เรียบร้อยและราบรื่น ไม่สับสนวุ่นวาย ไม่ระส่ำระสาย เอื้อโอกาสที่จะทำกิจกรรมงานต่างๆ ทั้งในทางโลก และทางธรรมให้สะดวก ได้ผลดี และมีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ไป และท่านยัง ได้กล่าวถึงพระพุทธศาสนา พระธรรมปิฎก [7] ว่าเป็นหลักนำทางในการพัฒนา ให้อย่างน่าสนใจว่า ปัจจุบันนี้ได้ เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปแล้วว่า การที่จะพัฒนาประเทศให้สำเร็จ ผลดีบรรลุลดความที่ต้องการได้อย่างแท้จริงนั้น จะพัฒนาเพียง ด้านวัตถุอย่างเดียวเท่านั้นไม่เพียงพอประสพการณ์ในการพัฒนา โดยเฉพาะตัวคนซึ่งเป็นผู้ร่วมในกระบวนการพัฒนาและได้รับผล จากการพัฒนาโดยตรง จะต้องได้รับการพัฒนาเป็นอย่างดี และ ในการพัฒนาคนนั้นส่วนสำคัญที่สุดก็คือ จิตใจ ดังนั้นในยุคปัจจุบัน งานพัฒนาจึงหันมาให้ความสนใจแก่การพัฒนาจิตใจ มากขึ้น การพัฒนาจิตใจนั้น รวมถึงการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนสุขภาพจิตโดยทั่วไป การพัฒนาจิตใจ ตลอดจนการพัฒนาคนนั้นเป็นหน้าที่หลักของพระพุทธศาสนา และพระสงฆ์มีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติมาโดยตลอด โดยเฉพาะ พระพรหมคุณาภรณ์

การพัฒนาตามความหมาย ของพระพุทธศาสนา ก็คือ ภาวนา หมายถึง การทำให้เป็นให้มีขึ้น, การฝึกอบรม, การพัฒนา ซึ่งมีการพัฒนาอยู่ 4 ประเภท คือ 1) ภาวนา คือ การเจริญ ภาวนา พัฒนาภาวนา การฝึกอบรม ให้รู้จักติดต่อกับสิ่งทั้งหลาย ภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทาง ที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษให้กุศลธรรมงอกงาม ให้อกุศลธรรมเสื่อม สลาย การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 2) ศีลภาวนา คือ การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรม ศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัยไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อน เสียหาย อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ด้วยดีเกื้อกูลแก่กัน 3) จิตตภาวนา คือ การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคง

เจริญอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีการเมตตา มีฉันทะ ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิและสติขั้นเบสิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น และ 4) บัญญาภาวนา คือ การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดปล่อยจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญาความหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนานั้นต้องพัฒนาร่วมกันหลายอย่าง เช่น การพัฒนากาย การพัฒนาจิต การพัฒนาปัญญา เข้าด้วยกันจึงจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยไม่เน้นอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับบรรพชา ชูสกุลชาติ. [1] ได้พบความสัมพันธ์ของคุณธรรม กับลักษณะอื่น ๆ ของมนุษย์ในการศึกษาผลงานของนักวิจัยต่าง ๆ ที่สำคัญ คือ ความสัมพันธ์ของคุณธรรมกับระดับสติปัญญาทั่วไปและความสัมพันธ์ของคุณธรรมกับความสามารถที่จะรอผลได้ที่ดีกว่าในอนาคต นอกจากนี้ ผู้ที่มีคุณธรรมสูง ยังเป็นผู้ที่มีสมาธิดี มีความสามารถ ควบคุมอารมณ์ของตนและมีความภาคภูมิใจในตนเองและสภาพแวดล้อมสูงกว่า ผู้ที่มีคุณธรรมต่ำ และสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช [8] กล่าวถึง อานิสงส์ของศีล 5 มีดังนี้ 1) ผู้ที่รักษาศีลข้อ 1 ด้วยการไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ด้วยเศษของบุญที่รักษาศีลข้อนี้ เมื่อน้อมนำมาเกิดเป็นมนุษย์ก็จะทำให้มีพละนามัยแข็งแรง ปราศจากโรคภัย ไม่มีโรค อายุยืนยาว ไม่มีศัตรูเบียดเบียนให้ต้องบาดเจ็บ ไม่มีอุบัติเหตุต่างๆที่จะทำให้บาดเจ็บหรือสิ้นอายุเสียก่อนวัยอันสมควร 2) ผู้ที่รักษาศีลข้อ 2 ด้วยการไม่ถือเอาทรัพย์ของผู้อื่นที่เจ้าของมิได้เต็มใจให้ด้วยเศษของบุญที่นำมาเกิดเป็นมนุษย์ ย่อมทำให้ได้เกิดในตระกูลที่ร่ำรวย การทำมาหาเลี้ยงชีพในภพหน้า มักจะประสบช่องทางที่ดี ทำมาค้าขึ้นและมีทรัพย์ ทรัพย์สมบัติไม่วิบัติหายนะไปด้วยภัยต่างๆ เช่น อัคคีภัย วัตภัย โจรภัย ฯลฯ 3) ผู้ที่รักษาศีลข้อ 3 ด้วยการไม่ล่วงประเวณีในคู่ครอง หรือคนในปกครองของผู้อื่น ด้วยเศษของบุญที่รักษาศีลข้อนี้ เมื่อมาเกิดเป็นมนุษย์ ก็จะประสบโชคดีในความรัก มักได้พบรักแท้ที่จริงจังและจริงใจ ไม่ต้องอกหัก อกโรย และอกเดาะ ครั้นเมื่อมีบุตรธิดา ก็ว่านอนสอนง่าย ไม่ต้องด่าทอ ไม่ถูกผู้อื่นหลอกลวงจุดคร่าอนาจารไปทำให้เสียหาย บุตรธิดาย่อมเป็นอภิชาติบุตร ซึ่งจะนำเกียรติยศชื่อเสียงมาสู่วงศ์ตระกูล 4) ผู้ที่รักษาศีลข้อ 4 ด้วยการไม่กล่าวมุสา ด้วยเศษของบุญที่รักษาศีลข้อนี้ เมื่อนำมาเกิดเป็น

มนุษย์ จะทำให้เป็นผู้ที่เสี่ยงภัยพินาศ พุดจามีน้ำมีนวลชวนฟัง มีเหตุมีผล ชนิดที่เป็น "พุทธราชา" มีโวหารปฏิภาณไหวพริบในการเจรจา จะเจรจาความสิ่งใดก็มีผู้เชื่อฟังและเชื่อถือ สามารถกล่าวลัทธิสอนบุตรธิดาและศิษย์ให้อยู่ในโอวาทได้ดี และ 5) ผู้ที่รักษาศีลข้อ 5 ด้วยการไม่ดื่มสุราเมรัยเครื่องหมักดองของมีนเมา ด้วยเศษของบุญที่รักษาศีลข้อนี้ เมื่อนำมาเกิดเป็นมนุษย์ ย่อมทำให้เป็นผู้ที่มีสมอง ประสาท ปัญญาความคิดแจ่มใส จะศึกษาเล่าเรียนสิ่งใดก็แตกฉานและทรงจำได้ง่าย ไม่หลงลืม ฟันเพือนและเลื่อน ไม่เสียดสีวิกลจริต ไม่เป็นโรคสมอง โรคประสาท ไม่ปัญหาทรมาน ปัญญาอ่อนหรือปัญญาหุ้ม พุทธทาสภิกขุ ได้อธิบายความหมายของศีลไว้ว่า ศีลหมายถึงความเป็นปกติ หรือปกติ

การพัฒนารูปแบบต้องมีขั้นตอนต่าง ๆ หลายขั้นตอนดัง เช่น ประสิทธิ์ เขียวศรี [4] ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการพื้นฐานของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) วิธีการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำ 4) การดำเนินการพัฒนา 5) การประเมินผลหลังการพัฒนา 6) การปฏิบัติงานจริงและการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ 7) การนำเสนอผลการวิจัย 8) การประเมินผลการติดตามผล และบุคคลที่จะถ่ายทอดแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยหลักเบญจศีล เบญจธรรมควรมีคุณสมบัติ ดังนี้ ทugendธรรมระดับชุมชนนั้นควรมีทุกเพศทุกวัยเพราะคนในวัยมีลักษณะเป็นผู้ถ่ายทอดที่ดีคือเป็นครูที่ดี ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยหลักเบญจศีล เบญจธรรม อย่างถ่องแท้ ควรทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี และผลจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องในการประชุมสัมมนา พบว่า การพัฒนารูปแบบทugendธรรมระดับชุมชนประกอบด้วยปัจจัยหลักที่เกี่ยวข้อง 5 ประการ โดยกำหนดเป็นคุณสมบัติทugendธรรมระดับชุมชน คือ T-Teacher ซึ่งสอดคล้องกับประไพ สิทธิเลิศ. [2] ที่ได้ให้ความหมายไว้ว่า ครู หมายถึง ผู้ที่หนักด้วยงานหนักด้วยบุญคุณ ผู้ที่ควรเคารพ แต่ความหมายทั่วไปหมายถึง ผู้ที่อบรมสั่งสอนหรือผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ศิษย์ และประไพ สิทธิเลิศ [2] กล่าวถึง ความหมายของครูไว้ 3 ประการ คือ 1) ความหมายในแง่ของวาทศิศิลป์ ครู หมายถึง ผู้ถ่ายทอดความรู้ อบรมสั่งสอน คุณธรรมและจริยธรรม 2) ความหมายในแง่สภาพสังคมปัจจุบัน ครู หมายถึง ผู้จัดประสบการณ์ เพื่อให้เกิด

การเรียนรู้แก่ผู้เรียน ประพฤติตนเป็นผู้กำกับ การชี้แนะสาระที่
ท้าทายและหลักความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าด้วย
ตนเอง ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนประพฤติและปฏิบัติ
ตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งด้านวิทยาการสมัยใหม่และวิถีการดำเนิน
ชีวิต และ 3) ความหมายในแง่วิชาชีพครู หมายถึง ผู้เปิดประตู
วิญญาณของศิษย์เพื่อให้ได้พัฒนาความเป็นมนุษย์ที่มีชีวิตจิตใจ
ที่สูงกว่าสัตว์ทั้งหลาย ซึ่งตรงกับยอนต์ ซุ่มจิต [9]ให้ความหมาย
ของครูตามศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Teacher” มีความหมายดังนี้
(Teaching) คือ การสอน หมายความว่า ครูมีหน้าที่และความ
รับผิดชอบต่อการสอนศิษย์ให้มีความรู้ (Ethics) คือ จริยธรรม
หมายความว่า ครูมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการอบรมปลูก
ฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียน (Academic) คือ วิชาการ
หมายความว่า ครูมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อวิชาการทั้งหมด
ของตนเองและของนักเรียน (Culture heritage) คือ การสืบทอด
วัฒนธรรม หมายความว่า ครูมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการ
สืบทอดวัฒนธรรมที่ดีงามให้คงอยู่ต่อไป (Human relationship)
คือ มนุษย์สัมพันธ์ หมายความว่า ครูมีหน้าที่และความรับผิดชอบ
ในการสร้างมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลต่างๆ ที่ครูต้อง
เกี่ยวข้อง (Evaluation) คือ การประเมินผล หมายความว่า
ครูมีหน้าที่และความรับผิดชอบ ต่อการประเมินผลการเรียนของ
ศิษย์ (Research) คือ การวิจัย หมายความว่า ครูมีหน้าที่และ
ความรับผิดชอบต่อการวิจัยเพื่อหาความรู้และความจริงเพื่อแก้
ปัญหาการเรียนการสอนและแก้ปัญหาเกี่ยวกับตัวนักเรียน
A-Attitude มีเจตคติที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับ Zimbardo and
ebbesen [14] นักจิตวิทยาสังคมได้ทำการศึกษาพฤติกรรมของ
มนุษย์และให้นิยามว่าเจตคติเป็นองค์ประกอบด้านพฤติกรรม
โดยที่บุคคลมีความโน้มเอียงไปตามบุคคล หรือสิ่งของซึ่งมีองค์
ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านความรู้คิด ด้านความรู้สึก และด้าน
พฤติกรรม รวมทั้งธงชัย สันติวงษ์ [5] นักวิชาการทางด้านบริหาร
บุคคลได้ให้นิยามว่าเจตคติ หมายถึงความเชื่อและความรู้สึกเชิง
ประมาณค่าของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ ซึ่งผ่านเข้ามาใน
ประสบการณ์ของบุคคล ความรู้สึกเชิงประมาณค่านี้เห็นได้ทั้ง
ทางบวกและทางลบซึ่งทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมตอบโต้ต่อสิ่ง
ต่างๆ K-Knowledge มีความรู้ ความเข้าใจ ซึ่งสอดคล้องกับ
เบนจามิน บลูม (Benjamin S. Bloom) อ้างถึงในอักษร สวัสดิ์.
[12] ได้ให้ความหมายของ ความรู้ ว่าหมายถึง เรื่องที่เกี่ยวกับ

การระลึกถึงสิ่งเฉพาะ วิธีการและกระบวนการต่าง ๆ รวมถึงแบบ
กระบวนการของโครงการวัตถุประสงค์ในด้านความรู้ โดยเน้นในเรื่อง
ของกระบวนการทางจิตวิทยาของความจำ อันเป็นกระบวนการที่
เชื่อมโยงเกี่ยวกับการจัดระเบียบ โดยก่อนหน้านั้นในปี ค.ศ.
1965 บลูมและคณะ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้หรือพุทธิ
พิสัย (Cognitive domain) ของคน ว่าประกอบด้วยความรู้ตาม
ระดับต่าง ๆ รวม 6 ระดับ A-Awareness มีความตระหนักใน
การเป็นเหตุ ซึ่งสอดคล้องกับ Good, V.C. [13] ได้ให้ความหมาย
ของ “ความตระหนัก” ไว้ว่า การกระทำที่ แสดงว่าจำได้ การรับรู้
หรือมีความรู้และความตระหนัก มีความหมายเหมือนกับความ
สำนึก (Consciousness) ประภาเพ็ญ สุวรรณ [3] กล่าวว่า “ความ
ตระหนัก” หมายถึงการที่บุคคลนึกคิดได้ หรือการเกิดขึ้นในความ
รู้สึกว่ามีสิ่งหนึ่ง เหตุการณ์หนึ่ง หรือสถานการณ์หนึ่ง ซึ่งการรู้สึก
ว่ามีหรือการได้นึกคิดถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้น
ในสภาวะจิตแต่ไม่ได้แสดงว่า บุคคลนั้นสามารถจำได้หรือระลึก
ได้ถึงลักษณะบางอย่างของสิ่งนั้น และวิชัย วงษ์ใหญ่ [11] กล่าว
ถึง “ความตระหนัก” ไว้ว่าเป็นพฤติกรรมขั้นต่ำสุดทางด้านความ
รู้ (Cognitive domain) แต่ความตระหนักนั้นไม่ได้เกี่ยวกับ
ความจำ หรือความสามารถระลึกได้ ความตระหนัก หมายถึง
ความสามารถนึกคิด ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในสภาวะจิตใจ โดยจะ
ต้องมีความตระหนักในหน้าที่ความเป็นเหตุศีลธรรมระดับชุมชน
สุดท้ายคือ B-Best การปฏิบัติหน้าที่ที่ถูกต้องที่สุด ซึ่งสอดคล้อง
กับราชบัณฑิตยสถาน [10] ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นภาระรับ
ผิดชอบของบุคคลที่จะต้องปฏิบัติ เช่น หน้าที่ของบิดามารดาที่มี
ต่อบุตร เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ก่อนการดำเนินงานต้องมีการสำรวจสภาพปัญหาและ
ความต้องการของชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก่อนจะได้
หัวข้อใจวิจัยที่ตรงประเด็นจากความต้องการของหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องและแก้ไขปัญหาได้ตรงประเด็นในแต่ละพื้นที่
2. การใช้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมระดับชุมชน นำ
ไปใช้กับกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาศักยภาพของเด็ก
นักเรียนของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและ
เอกชน โดยปรับใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่นั้น ๆ ได้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมลมาศ ปฐมวณิชกุล และรองศาสตราจารย์ ดร.ประสพสุข ฤทธิเดช อาจารย์ที่ปรึกษา ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญ ที่ช่วยให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ไปด้วยดี ขอขอบคุณคณะทำงานทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการวิจัย ทำให้การทำวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- [1] บรรจง ชูสกุลชาติ. (2532). **คู่มือพัฒนาคุณธรรม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- [2] ประไพ ลิทธิเลิศ. (2542). **ความเป็นครู**. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- [3] ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2526). **พฤติกรรมสุขภาพ**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- [4] ประสิทธิ์ เขียวศรี. (2544). **การนำเสนอแบบจำลองการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน**. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [5] ธงชัย สันติวงษ์. (2540). **กลยุทธ์การจัดการ=Management strategy**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : รุ่งแสงการพิมพ์.
- [6] พระราชวรมูณี (ประยูรย์ ปยุตโต). (2543). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลคำศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- [7] พระธรรมปิฎก (ประยูรย์ ปยุตโต). (2539). **การพัฒนาที่ยั่งยืน**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม.
- [8] สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2535). **ความจริงที่ต้องเข้าใจ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- [9] ยนต์ ชุ่มจิต. (2544). **การศึกษาและความเป็นครูไทย**. กรุงเทพฯ : โอเอส พรินต์ติ้ง เฮาส์.
- [10] ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- [11] วิชัย วงษ์ใหญ่. (2537). **กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการสอน : ภาคปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- [12] อักษร สวัสดิ์. (2542). **ความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย : กรณีศึกษาในเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร**. ภาคนิพนธ์ พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ภาาษาต่างประเทศ
- [13] Good, Carter V., (1973). **Dictionary of Education**. New York : McGraw Hill.
- [14] Zimbardo, P. G. and E. Ebbesen. (1970). **Influence Attitude and Changing Behavior Massachusetts**. Addison- Wesley Publishing.